

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **İçişleri Bakanı Süleyman SOYLU** tarafından Anayasa'nın 98'inci ve İçtüzüğü'nün 96'ıncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Murat ÇEPNİ

İzmir Milletvekili

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 14. Maddesine göre, herkesin başka ülkelerde sığınma talep etme ve sığınma hakkı bulunmaktadır. 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin BM Sözleşmesi ve 1967 Protokolü, mültecilerin zulüm görme riski altına girebilecekleri, hayatlarını ve özgürlüklerini tehdit edecek durumda olacakları ülkelere geri gönderilmelerini yasaklamaktadır. Geri göndermeme ilkesi, uluslararası korumanın temel bir unsurudur. İşkence ve Diğer Zalimane, Gayri İnsani veya Küçültücü Muamele ve Cezaya karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 3. Maddesinde de “ Hiçbir Taraf Devlet, bir şahsı, işkenceye tabi tutulacağı tehlikesinde olduğuna dair esaslı sebeplerin bulunduğu kanaatini uyandıran başka devlete geri göndermeyecek, sınır dışı etmeyecek veya iade etmeyecektir. Yetkili merciler, söz konusu devlette sistemli biçimde yaygın, açık seçik insan hakları ihlalleri bulunup bulunmadığı ile ilgili tüm hususları göz önünde tutacaktır.” İbaresini bulunmaktadır.

Geri gönderme merkezleri, Türkiye’de kalış hakkı bulunmayan, ülkesine geri gönderilecek yabancılar haklarında idari gözetim kararı verilen ve sınır dışı edilene kadar tutuldukları yerlerdir. Savaş, siyasi krizler, sosyal ve ekonomik olumsuz koşullar nedeni ile yerlerinden edilmiş olan mülteciler, göçmenler, sığınmacılar, geri gönderme merkezlerinde, sıklıkla kötü muamele, şiddet ve insan hakları ihlali ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Zorla geri gönderilecek kişiler, ülkelerinde alacakları ağır cezalar nedeniyle yaşamlarına dahi son verebilmektedir. 17 Nisan 2022 tarihinde İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezi’nde, sayıları net olmamakla birlikte 170 kadar Afganistanlı göçmen ve mültecinin işkence ve kötü muameleye maruz bırakılarak "gönüllü geri dönüş belgeleri" imzalamaya ve parmak basmaya zorlandıkları basında yer almıştır.

İzmir Barosu ve İnsan Hakları Derneği İzmir Şubesi, Harmandalı Geri Gönderme Merkezi’nde bazı yabancılar ile görüşmüşler ve görüşmeye ilişkin bilgileri kamuoyuna açıklamışlardır. Açıklamalara göre; etnik kökenleri nedeniyle zaten yıllardır kötü muameleye uğrayan Hazara kökenli aileler; Afganistan’ın Taliban kontrolüne geçmesinden sonra zorla askere alınmaya çalışılan genç erkekler; zorla evlendirilmeye çalışılan ve eğitim hakları

ellerinden alınan kız çocukları ve kadınlar; çeşitli sivil toplum örgütlerinde, insani yardım kuruluşlarında çalışmaları için hain ilan edilen doktorlar, tercümanlar; devletin farklı kademelerinde görev yapan yetkililer, ülkelerinden kaçmak zorunda kalmışlardır.

Manisa, Denizli, Muğla ve diğer illerde tespit edilen Afgan uyruklu kişiler, bazıları haklarında soruşturma ya da yargılama dosyası olması nedeniyle bazıları da pasaportlarının olmaması nedeniyle, Harmandalı Geri Gönderme Merkezi'ne toplanmıştır. Merkezde, bazıları 2 ay, yeni gelen mülteciler ise 18 saat boyunca kurumun spor salonunda bekletilmişlerdir.

14 Nisan 2022 tarihinde, Afganistan Konsolosluk görevlileri Harmandalı Geri Gönderme Merkezi'ni ziyaret edilmişler ve bu ziyaretten sonra pasaportu olmayan Afgan uyruklu kişilerden sınır dışı edilmeleri için gereken belgeleri imzalamaları istenmiştir.

Göçmen ve mültecilerin bir kısmı bu belgeleri imzalamak istemedikleri halde elleri kelepçelenerek, jandarmalar tarafından kolları tutularak, zorla parmak bastırılmıştır. Kendilerine telefon hakları verilmemiş, jandarma ve görevliler tarafından şiddete maruz kalmışlar ve tecrit edilmişlerdir. Belgelere parmak bastırıldıkları sırada bağımsız STK görevlisi ve tercüman bulunmamıştır. Zorla parmak basan bir kişi merkezden kaçmak için 5.kattan atlamıştır.

Muhalif oldukları için Afganistan'dan kaçmak zorunda kalan bu kişilerin Taliban kontrolündeki konsolosluk görevlileriyle yüzleştirilmeleri insan haklarına aykırıdır. Aydınlatılmış onamları alınmadan, geri gönderilebilecek kişilerden olup olmadıkları yönünde araştırmalar yapılmadan yürütülen sınır dışı işlemleri Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere ve yasalara aykırılık teşkil etmektedir.

Bu bağlamda;

1- 14 Nisan 2022 tarihinde Afganistan Konsolosluk görevlileri, Harmandalı Geri Gönderme Merkezi'ni ziyaret etmişler midir? Ziyarette muhalif kişilerin Afganistan'a iade edilmelerinin istendiği iddiaları doğru mudur?

2- İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezi'nde Afgan uyruklu kişilere, gönüllü geri dönüş belgelerinin zorla imzalatıldığı iddiaları Bakanlığınızın bilgisi dâhilinde midir? Bu konuda kamuoyuna açıklama yapacak mısınız?

3- Geri dönüş evraklarının imzalatılması sırasında, bağımsız bir STK görevlisi ve tercüman neden bulundurulmamıştır? Bu uygulamanın Afgan uyruklu kişilere özellikle yapıldığı iddiaları doğru mudur?

6377

4- Uluslararası sözleşmeler gereği, gönüllü geri dönüş belgesi imzalatılan Afgan uyruklu kişilerin ülkelerine gittiklerinde, insan hakkı ihlaline uğrayıp uğramayacakları ne şekilde takip edilecektir? Afganistan'da insan hakları ihlalleri bulunup bulunmadığı ile ilgili araştırma yapılmış mıdır?

5- İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezi'nde sıklıkla yaşanan işkence ve kötü muamele iddiaları araştırılmış mıdır? Bu konuda görevini ihmal eden veya kötüye kullanan kamu görevlileri için soruşturma açılmış mıdır?

6- İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezi'nde, uluslararası hukuka aykırı uygulamalar yapılmasını engelleyecek çalışmalarınız olacak mıdır?

7- İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezinde yaşanan intihar girişimleri araştırılmış mıdır?

8- Muğla' dan covid olmuş, karantina süresi bitmemiş göçmenlerin Harmandalı Geri Gönderme merkezine getirildikleri iddiası doğru mudur? Neden karantina sürelerinin bitmesi beklenmemiştir?

9- İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezi hangi sıklıkla denetlenmektedir? Denetim bulguları kamuoyu ile paylaşılacak mıdır?

10- Son beş yılda İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezi'nden kaç yabancı uyruklu kişi sınır dışı edilmiştir? Bunların durumları hakkında Türkiye'ye bilgilendirme yapılmakta mıdır?